

Bc. Petra KŮRKOVÁ, *Náboženské spory v Českém Krumlově na počátku 17. století*, České Budějovice 2021 (= diplomová práce, Historický ústav Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), 148 s.

Posudek vedoucího diplomové práce

Komplikované náboženské poměry v Království českém na sklonku 16. a počátkem 17. století našly svůj odraz v řadě dlouhodobých nábožensky motivovaných konfliktů, k nimž došlo v několika městech, jejichž vrchností byli šlechtici nebo (v zastoupení zeměpána) česká komora. Jeden z takových sporů, který zatím zůstával stranou pozornosti historiků, se odehrál v letech 1609 a 1613 v Českém Krumlově, jenž se v důsledku vysokého zadlužení Petra Voka z Rožmberka přesunul roku 1601 z majetku pánů červené pětিলisté růže do vlastnictví krále Rudolfa II. Hlavním pramenem, z něhož Petra Kůrková vycházela, se stal dosud nepovšimnutý rukopis, který na 120 stranách obsahuje opisy klíčových písemností, které vznikly v souvislosti s analyzovaným konfliktem mezi léty 1604 a 1613. Spolu s ním studentka využila ještě další písemnosti reflektující události ve městě uložené ve fondech Archiv města Český Krumlov nebo Velkostatek Český Krumlov.

Analýze sporu Petra Kůrková předoslala poměrně rozsáhlý úvod, v němž se snažila vyrovnat s obsáhlou literaturou k náboženským dějinám Království českého v předbělohorské době, konfliktnímu soužití v tehdejších městech i dějinám Českého Krumlova, tedy k hlavním badatelským směrům, v jejichž průsečíku se nachází autorčino téma. Na úvodní pojednání, v němž doložila, že zná základní práce ke všem třem vyjmenovaným badatelským směrům, navázala kompilativně pojatou kapitolou o rozmanitých vnitroměstských konfliktech odehrávajících se na půdě zeměpanských i vrchnostenských měst na počátku novověku. S oporou v podnětných studiích Jaroslava Millera i příslušných kapitolách syntézy o společnosti českých zemí v raném novověku představila hlavní důvody sporů, jejich aktéry i způsoby řešení. S ohledem na téma své kvalifikační práce se detailněji zabývala nábožensky motivovanými vnitroměstskými konflikty. Pro komparaci s českými lokalitami (Broumov, Hrob, Chomutov, Jindřichův Hradec, Litomyšl, Nové Strašecí, Plzeň, Rokycany) využila také spory známé z moravských měst (Brno, Olomouc, Velké Meziříčí). Uvedené případy ukázaly na roli místních i vnějších světských či duchovních aktérů, kteří se angažovali ve sporech, dále na častěji se objevující konfliktní témata, různý průběh odehrávající se v širokém rozpětí od verbálních ataků až po násilnou vzpouru a také na propojování náboženských motivů s dalšími konfliktními tématy, jako tomu ostatně bylo i v analyzované českokrumlovské kauze.

Následně diplomantka přenesla svůj výklad do Českého Krumlova a sledovala proměny držby města, které roku 1592 po katolíku Vilémovi z Rožmberka zdědil jeho bratr Petr Vok, člen jednoty bratrské, aby po necelých deseti letech město koupil zeměpán a spravovala ho česká komora. Záslouhou Rožmberků bylo město majoritně katolické, přičemž pozice katolictví upevňovala katolická farní správa i jezuitský řádový dům, jehož představenému Vilémovi roku 1591 svěřil kolaturu českokrumlovské fary. Přestože Petr Vok se snažil klást překážky působení jezuitů a podporovat evangelickou minoritu, jeho kroky, které bedlivě sledoval arcibiskup Zbyněk Berka z Dubé, spíše iritovaly katolíky, než aby vedly k výraznějšímu posílení pozic nekatolických věrouk ve městě. K otevřenému vystoupení českokrumlovských evangelíků došlo až po vydání Majestátu náboženských svobod v červenci 1609. V tomto ohledu představuje předkládaná diplomová práce velmi žádaný příspěvek k tématu reflexe Majestátu v prostředí českých měst, jejichž evangeličtí měšťané v něm spatřovali naději i oporu pro prosazení svých požadavků. V té době, jak Petra Kůrková spolehlivě doložila, měl již Český Krumlov zkušenost s několika konfesně motivovanými spory, jejichž aktéry byli kromě Petra Voka rovněž tamní jezuité i jejich studenti, děkan Jan z Víně, arcibiskup Berka, král Rudolf II. či jednotliví měšťané.

Na představení konfliktního potenciálu panujícího v převážně katolickém městě s katolickou farní správou, ale nekatolickou minoritou i s ní sympatizující vrchností, Petra Kůrková navázala analýzou dlouholetého sporu evangelické menšiny s převážně katolickými institucemi českokrumlovské městské správy. Svému výkladu předdeslala kritiku hlavního pramene, která jí umožnila určit jeho autora, dobu i důvody vzniku, ale především spolehlivě vyvrátila zdánlivou nestrannost, kterou se rukopis snažil svou podobou vzbudit. Za velmi cenné považuji autorčino zjištění, že kodex nepokrytě stranící vítězné katolické straně vznikl z iniciativy české komory, tedy patrně jejího prezidenta Viléma Slavaty, která ho hodlala využít jako památku na potlačení vzpoury určenou pro budoucí generace (s. 66–68).

Následný autorčin chronologicky uspořádaný výklad sleduje genezi revolty, jež vyvrcholila vpádem evangelíků na českokrumlovskou radnici v květnu 1613 a jeho potrestáním při obnově tamní městské rady v červnu následujícího roku, detailně se zabývá jejími klíčovými událostmi i rolí jednotlivých aktérů z evangelického i katolického tábora. Na věcném výkladu psaném bez projevů sympatií k jedné či druhé straně stojí za pozornost několik momentů. Spolu s již výše zmíněnou reflexí Majestátu, jehož vydání motivovalo zástupce evangelíků artikulovat své požadavky, jde rovněž o lokálně-politické souvislosti sporu, při němž se evangelíci snažili obsadit místa v obou klíčových institucích městské správy, tedy v českokrumlovské městské radě i mezi obecními staršími, které jim měly umožnit prosazení svých požadavků (a to nejen výhradně

konfesních) stejně jako získat kontrolu nad prostředky obce, které by jim umožnily financovat stavbu i provoz vlastní svatyně, pohřebiště a školy. Přestože evangeličtí měšťané mohli v Majestátu spatřovat zákonnou oporu svých požadavků, bez peněz a vlivu nemohli pomýšlet na jejich prosazení. V tomto ohledu zasluhuje pozornost role české komory, která mezi aktéry předbělohorské protireformace zatím stojí spíše stranou pozornosti, ovšem v případě komorních měst a panství šlo o klíčovou instituci. Zatímco stavovští defenzoři se ukázali být spíše symbolickou oporou českokrumlovských evangelíků, tamní katolíci se kromě české komory mohli opřít o děkana, vojenského velitele města při pasovském vpádu a zejména své zastoupení v institucích lokální moci.

Na obsáhlou analýzu sporu Petra Kůrková navázala pojednáním o jeho aktérech, přičemž se opírala zejména o historickou topografii Českého Krumlova. Více než informace o bydlišti aktivních evangelíků a katolíků na jejím výkladu oceňuji upozornění na příbuzenské vztahy politicky aktivních měšťanů, poměry v nábožensky rozdělených rodinách (Finkenauerovi, Hauzenpergerové) i na to, že angažmá na obou stranách dlouholetého sporu českokrumlovským měšťanům nijak nebránilo ve vzájemných obchodních kontaktech.

Diplomová práce Bc. Petry Kůrkové představuje cenný příspěvek k dějinám Českého Krumlova v období komorní správy, které stojí ve stínu předchozí vlády pánů červené pětিলisté růže. Současně plasticky představuje průběh jednoho z mnoha konfesně motivovaných sporů, které se odehrály v českých městech na sklonku předbělohorské epochy. V neposlední řadě přináší poznatky k tématům reflexe Majestátu v prostředí vícekonfesních měst či role české komory v procesu protireformace. Z uvedených důvodů ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit stupněm **v ý b o r n ě**.

Jindřichův Hradec, 17. srpen 2021

doc. PhDr. Josef Hrdlička, Ph.D.